

Вітальне слово
директора Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Григорія Фоковича Семенюка

2014 – особливий рік для кожного українця та всієї України. Цього року відзначаємо 200-ту річницю з дня народження нашого великого генія, гордості української нації Тараса Шевченка. Творчість Поета є джерелом національного духу. З його появою почалося духовне і політичне відродження України. На різних регістрах – від гнівних інвектив до ніжно ліричних мелодій – звучать сторінки Шевченкового "Кобзаря", що став книгою народу, животворчим вогнем, випікаючи рабство і національну зраду, збайдужіння та яничарство, випромінюючи ідею національної й культурної самобутності України.

Однією з визначальних рис феномену Тараса Шевченка є здатність поєднувати різновекторні та різносторонні сили духовного існування людини. Творчий доробок Поета забезпечив цілком осяжний і адекватний резонанс на базові цінності суспільного й особистого життя людини тієї доби. При цьому, зауважимо, і доби сучасної також. Поетична історіософія Тараса Шевченка – це осмислення ним подій і особистостей. Митець не творить панегіриків і похвал. Він проникає у глибинну сутність того, що сталося, аби усвідомити і зрозуміти причини злетів і падінь української нації. Історіософія Тараса Шевченка зосереджена на особистісному началі, він дивиться на історичне минуле через призму конкретних постатей, тих діячів, які вершили долю народу. Водночас історія, наголошує Поет, завжди має бути уроком для нащадків і джерелом роздумів людини про вічність буття і його здатність до оновлення.

Історіософія Тараса Шевченка глибоко національна. Для Поета свобода нації та державна незалежність є речами тотожними. Саме тому митця цілком правомірно можна назвати речником та ідеологом української державної незалежності. Але ця ідея утверджена ним мовою художніх образів.

Сьогодні мало хто замислюється над тим, що Тарас Шевченко своїми творами на історичну тематику визначив проблему

достойного життя народу в історичному континуумі лише за умови користання цим народом слави, здобутої попередніми поколіннями. Поет уважає, що в українського народу є така слава, і вона – високої проби, адже нація здобула славу завдяки тому, що відстоювала свою свободу, вільне тривання у віках. Вищої ідеї для життя народу і для здобуття у цьому житті найвищої шаноби-слави, на думку Тараса Шевченка, існувати не може.

Поет при цьому наголошує, що здобування народом свободи належить до вищого сенсу буття народу: воно завжди супроводжується потрясіннями, стражданнями, які, проте, гарантують волю народу до життя. Для історичного буття народу це не лише важливо: це означає, що, хоч і в складний спосіб, а, проте, нація має перспективу в майбутньому. Саме цим Шевченкові твори, зокрема на історичні теми, несуть у собі відповідь на запит не лише доби, коли ці поеми побачили світ; ідеї цих поем здатні й сьогодні відповідати на виклики нашої епохи. У творах на біблійно-філософські теми (поеми "Неофіти", 1857 р., "Марія", 1859 р.), у низці переспівів та поетичних інтерпретацій біблійного тексту Тарас Шевченко послідовно проводить думку не лише про значення ідей, заявлених у Біблії, для життя багатьох народів. Центральною, на наш погляд, у цьому разі в поета визначається тема здатності наявних у Біблії ідей змінювати до кращого людину, людство, світ. Поет нетерпляче очікував позитивних зрушень у внутрішньому світі людини до кращого, адже вірив у силу особистості й покладав на неї безліч надій: і як на вершителя історії, і як носія нових для людства ідей, і як представника громадського та родинного життя. У цьому очікуванні митця, його безмежній вірі та довірі до людини – зв'язок із сьогоденням.

Багато в чому і ми сьогодні акцентуємо на явищах, що поставали в полі зору Поета, визначаючи перед собою комплекс питань, відповіді на які чекаємо від доби. Чекаємо, хоч вони вже наявні. Зокрема – у творчості Тараса Шевченка.

Відповідаючи на запити сьогодення та оглядаючи шлях, перейдений шевченкознавством у Київському національному університеті, зауважуємо його продуктивність і новаторство. В опублікованій 2004 року (перевидана та доповнена 2011 року) колективній монографії "Шевченкознавство у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка" вперше в наукових дослідженнях нашого університету здійснено фаховий коментар історико-літературних, порівняльних, теоретико-літературних, мовознавчих, мистецтвознавчих, психолого-

педагогічних, історіософських, фольклористичних і філософських досліджень у галузі наукового шевченкознавства – від прижиттєвого, розпочинаючи 1860 роком й до 2003 року включно. Дотримуючись хронологічної й тематичної спрямованості, вчені університету показали, що ці дослідження університетських науковців розбудовували літературознавчу критику, галузь вітчизняного мовознавства, теорію літератури, історію, філософську думку в Україні.

У багатьох аспектах напрям і якість шевченкознавчих спостережень учених Київського університету задавали тон шевченкознавчим дослідженням в Україні: це стосується і низки аспектів у галузі літературознавства, компаративістики, мовознавства, філософії, психології тощо. Саме в університеті з'являються перспективні дослідження творчості Тараса Шевченка у галузі слов'янознавства, вірменознавства, китаїстики, корейської мови та ін.; годі переоцінити унікальність досліджень над творами великого поета й у сфері вивчення фонетики української мови, і таких прикладів можна наводити безліч.

Із 1959 року в університеті провадяться шевченківські наукові сесії: саме вони дали імпульс до виникнення наукових шевченківських конференцій, які з 1999 року, тобто з року створення кафедри історії української літератури і шевченкознавства, набувають статусу щорічних. Ці конференції сьогодні стимулюють зацікавлення проблемами шевченкознавства для вчених усієї України і світу. Матеріали наукових шевченківських конференцій публікуються у щорічних випусках "Шевченкознавчих студій"; нині це – планове видання для Інституту філології.

Сьогодні Інститут філології стоїть перед наступним етапом розбудови галузі шевченкознавства в Київському університеті. Ця розбудова та ускладнення наукового пошуку в цій галузі потребують системного підходу до провадження модерних студій. Безперечно, новий імпульс здобуває наукове шевченкознавство в Київському національному університеті завдяки створенню в 2013 році при кафедрі історії української літератури і шевченкознавства Інституту філології першого Всеукраїнського навчально-наукового центру шевченкознавства. Новостворений Центр покликаний забезпечувати вирішення завдань системної розбудови галузі шевченкознавства на якісно новому рівні. Впевнені, шевченкознавчі студії науковців Університету визначатимуть якісні моделі нового слова про Тараса Шевченка у XXI столітті.